

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

İslam Felsefesi Anabilim Dalı

VIII. KUTLU DOĞUM

SEMPOZYUMU

(TEBLİĞLER)

18 NİSAN 2005

ISPARTA

S.D.Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İslam Felsefesi Anabilim Dalı Başkanlığı
Bilimsel Toplantılar Yayın No: 3

TERTİP HEYETİ
S.D.Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İslam Felsefesi Anabilim Dalı Başkanlığı

Prof. Dr. İsmail YAKIT (Başkan)
Doç. Dr. Kemal SÖZEN
Dr. Nejdet DURAK
Bilgehan Bengü TORTUK

EDİTÖR
Prof. Dr. İsmail YAKIT

ISBN 975-7929-94-8

Kapak ve İç Düzen
Nejdet DURAK

BASKI
Tuğra Matbaası, (0246) 224 14 68

Yayınlanan tebliğlerin dil, üslûp ve ilmî sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yayınlanan tebliğler kaynak gösterilmek şartıyla iktibas ve atıf şeklinde kullanılabilir.

©SDÜ İlahiyat Fakültesi İslam Felsefesi Ana Bilim Dalı-2006

İSTEME ADRESİ
S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi İSPARTA
Tel: (0246) 211 45 50

ÇAĞIMIZIN İHTİYAÇLARI AÇISINDAN HZ. PEYGAMBER EFENDİMİZİN ÖRNEK ŞAHSİYETİ

Prof. Dr. Ali Rafet ÖZKAN*

Sayın başkan, değerli katılımcılar, hanımefendiler ve beyefendiler, öncelikle sizleri selamların en güzeli olan Allah'ın selamıyla selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum. Tebliğimi sunmaya başlamadan önce Peygamber Efendimizin sembolü olan güller diyarında onu anmak için bulanmaktan ayrı bir mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim.

Dünya tarihinde her toplum ve medeniyetin kendi örnek şahsiyetini ürettiği görülmektedir. Bu örnek şahsiyetlerin de, içinde doğduğu kültür ve medeniyette temayüz eden özellikleriyle çok büyük katkılar sağladığı bilinmektedir. Olaya dini açıdan bakacak olursak, her dinin peygamberi veya din kuruşu, kendi din mensuplarının baş önderi ve örnek şahsiyeti olmuşturlardır.

Biz burada bütün dinlerin örnek şahsiyetlerini ele almak yerine, Peygamber efendimizin bilhassa ahlâk eksenli şahsiyeti ve kişiliğini konu edinerek, Müslümanların onu lakıyla algılayıp algılamadıklarını tartışacak ve günümüzde bilhassa bütün Müslüman ülkelerde ve özellikle de ülkemizde yaşanan güvensizlik problemlerinin sebebini tespit etmeye çalışacağız. Kısaca ifade etmek gerekirse, çağımızda Peygamber Efendimizin örnek kişiliğine duyulan ihtiyaç irdelenecektir.

Özellikle son zamanlarda bütün ülkece yaşamaya başladığımız her şeyin sahtesinin piyasada yürürlükte olması ve insan hayatı başta olmak üzere çok şeyimizi tahrip eden bu gelişmeler bizleri tedirgin etmektedir. Sahte süt, sahte peynir, sahte yağ, sahte bal, sahte biber, sahte para vs. hayatımızın tamamına hitap eden bir sahtecilik ve ahlaki tefessüh yaşamaktayız. Bazen acaba imanlarımız da mı sahte ki bu kadar hilekâr, güvenilmez bir ortam yeşermeye

---

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

başladığı diye düşünmekten kendimizi alamıyoruz. Eğer dinimizi gerçekten sindirebilmiş ve onun yüce peygamberini hakkıyla anlayabilmiş olsaydık, bu kadar güvensiz bir toplum oluşturmazdık diye kendi kendimi sorguladığım çok olmaktadır. Çünkü “Emin” bir peygamberin ümmetlerine bu kadar ahlaki çöküntü yakışmamaktadır.

Günümüz Müslümanlarının en büyük problemi İslam kimliğini da daha doğrusu “İslam kişiliğini” hakkıyla taşıyamamaktır. Bunun birçok sebebi olabilir. Ancak kanaatimizce en önemli sebebi Peygamber Efendimizin örnek hayatını yaşantımıza uyarlayamamamızdır. Bir başka ifadeyle onu içselleştirememiş olmamızdır. Oysaki Kur’an-ı Kerim, Hz. Peygamberin bütün insanlık için bir model, bir örnek olduğunu ifade etmektedir.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ
اللَّهَ كَثِيرًا

“ Ant olsun Allah’ın Elçisinde sizin için Allah'a ve âhiret gününe kavuşmaya inanan ve Allah’ı çok anan kimseler için, (uyulacak) en güzel bir örnek vardır” (Ahzab, 33/21).

Ayeti kerime de Allah’ın hoşnutluğunu kazandıracak davranışta bulunmak isteyenler için onun, mükemmel ve canlı bir örnek, en büyük fazilet numunesi olduğu anlatılmaktadır. Bizlere düşen bu ilahi teklifi yerine getirmek olacaktır.

Peygamberimizin tavır ve davranışları ne kadar olağanüstü olsa da, bize miras bıraktığı sünneti çok sadedir. Onun sünneti, dileyen herkesin tatbik edebileceği kolaylıktadır. Çünkü o, ferdi ve toplumsal hayatımızda bizzat Allah tarafından insanlığa model olarak gönderilmiş bir rehberdir. Eğer bu dine inanıyorsak, dünyevî ve uhrevî mutluluğun kaynağının, onun bize miras bıraktığı tavır ve davranışlarında olduğuna da inanmamız gerekir. Örnek alınacak ve tabi olunacak tek önder olan Peygamberimiz, bu yönüyle de insanlığın yücelmesini ve Allah’a giden yolda ilerlemesini hedeflemektedir.

Nitekim Kur’an’da Allah sevgisi, Hz. Peygambere tabi olma şartına bağlanmıştır:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, esirgeyendir."¹

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا .

"Kim Elçi'ye itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse (bil ki), biz seni onların üzerine bekçi göndermedik".²

Demek ki Allah'ı sevdiğini iddia ederlerin, Hz. Peygamberi sevmeleri mecburidir. Eğer ona itaat ve sevgi yoksa, Allah'ı tanımak ve sevmek, kuru bir iddiadan öte gidemez. Öyleyse Allah'ın sevdiği ve model olarak sunduğu zata benzemekten başka çare yoktur. Hz. Peygamberle birlikte olan, aslında Kur'an'la birlikte, Allah'ın yeryüzünde mü'min bir halifesi olarak Allah ile birlikte. Çünkü o, Kur'an metninin hayat sahnesine geçirilmesi demek olan Hz. Peygamberin sünnetinin bir uygulayıcısıdır. Bu bağlamda Hz. Muhammed (s.a.v)'i kendine model alan kişinin Kur'an'ın asıl, sünnetin ise, onun şerhi ve hayata tatbik edilişi olarak görmesi gerekir.

Cenab-ı Allah, insanların kendisi ile olan ilişkisini iman ve ibadete bağladığı halde, insanın diğer insanlar ve kâinatla olan ilişkisini ise ahlâk ve hukuk kurallarına bağlamıştır. Akıselim ve kâmil insan, bu ilişkileri yerli yerinde ve dengeli yapan insandır. İşte burada Hz. Peygamber efendimiz örnek şahsiyeti devreye girmektedir. Dikkat edilecek olursa, Kur'an, onun resullük kimliğinden ziyade kulluk kimliğini ve bu kimliğin temelini oluşturan davranışları bize örnek olarak sunmaktadır.

Hz. Aişe validemizin ifadesiyle Hz. Peygamberin temsil ettiği insan tipi, "Kur'an insanı" tipidir.

عن سعيد بن هشام قال أتيت عائشة فقالت يا أم المؤمنين اخبرني بخلق رسول الله

قالت كان خلقه القرآن

¹ Âl-i İmrân, 3/31.

² Nisa, 4/80.

Said b. Hişam b. Amir'den şöyle dediği nakledilmiştir: “Âişe'ye gittim ve Resulullah'ın ahlâkını sordum. “O'nun ahlâkı Kur'ân'dı” cevabını verdi”.³

Çünkü bir insanı insan yapan en önemli kimliği, ahlakî kimliğidir. Daha sonra iman kimliği, milliyet kimliği ve cinsiyet kimlikleri gelmektedir.

Ahlâki kimliğin başında da her halde dürüstlük ve doğruluk gelmektedir. Bizlerin en büyük hatalarında birisi, dini emirleri çoğu zaman pratiğe geçirmedığımız kalıplar olarak almamızdır. Yani sadece slogan olarak kullanmanın ötesine geçirmememizdir. Oysa Peygamber Efendimiz, doğruluğun, insanları daima iyiliklere götürdüğü ve iyilik kapılarının açılmasına vesile olduğu belirtmektedir:

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (إن الصدق يهدي إلى البر، وإن البر يهدي إلى الجنة، وإن الرجل ليصدق حتى يكون صديقاً، وإن الكذب يهدي إلى الفجور، وإن الفجور يهدي إلى النار، وإن الرجل ليكذب، حتى يكتب عند الله كذاباً).

“Hz. Peygamber'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: Doğruluk iyiliğe götürür; iyilik de cennete götürür. Adam doğru söyle söyleye Allah nezdinde sıdıklar derecesine çıkar. Yalan söylemek fenalığa, fenalık da cehenneme götürür. İnsan yalan söyler durur da, nihayet Allah nezdinde yalancı diye yazılır”.⁴

Peygamberimiz, Müslümanları yalan ve yalancılığa karşı hassasiyetle ikaz etmiştir. Müslüman'ın yalancı olamayacağına dair bir hadisinde şöyle buyurmaktadır:

عن صفوان بن سليم رضي الله عنه قال: [قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَيَكُونُ الْمُؤْمِنُ جَبَانًا. قَالَ: نَعَمْ. قُلْنَا:

أَفَيَكُونُ بَحِيًّا؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْنَا: أَفَيَكُونُ كَذَابًا؟ قَالَ: لَا.

³ Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 91 (Hadis no: 24645)

⁴ Buhari, Edep 69, Hadis no: 5743

Safvan İbnu Süleym (r.a.) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü! Dedik, mümin korkak olur mu?" "Evet!" buyurdular. "Peki yi cimri olur mu?" dedik, yine: "Evet!" buyurdular. Biz yine: "Peki yi yalancı olur mu?" diye sorduk. Bu sefer: "Hayır! Buyurdular".⁵

Dikkat edilecek olursa korkaklık ve cimlilik de tasvip edilmeyen davranışlardır. Ancak İslam, doğruluğa daha büyük bir önem vermekte ve öncelik sıralamasında bunu birinci sıraya koymaktadır. Dolayısıyla doğruluğun zıddı olan yalancılık ise Müslümanlar için öncelikli yasaklar arasında yer almaktadır.

Bizler Hz. Peygamber efendimizi layıkıyla örnek alamadığımız için ne kendi içimizde iç huzuru ve ne de toplumsal güven ve barışı yakalayabiliyoruz. Birbirimize karşı güvenimiz kalmamış. Oysa Peygamber efendimiz henüz peygamber olmadan bütün insanların güvenini kazanmış ve "Muhammed'ül-Emin" sıfatıyla tavsif edilmişti. Bizlerse bırakın insanlara güven ve emniyet hissi vermeyi, kuru bir tebessümü bile birbirimizden esirger hale gelmişiz. Oysa örnek modelimiz bize; "müminin mümine tebessümü sadakayı cariyedir" buyurmaktadır. Öyleyse bizlere düşen en öncelikli görev "Ümmeti Muhammed" olmanın gereğini yapmaktır. Kendimize çeki düzen vermekle işe başlamalı, hata ve kusurlarımızın farkına vararak onlardan kurtulmaya çalışmalıyız.

Sonra da hepimizin çok iyi bildiği ve sürekli kullanarak sloganlaştırdığımız dini hasletlerimizin ruh dünyamızda fazla aksülamel bulmayışının diğer sebeplerini araştırmalıyız. Kanaatimce Peygamber efendimizin bizden istediği şahsiyet kimliğini elde edersek veya hakkıyla muhafaza edersek, yaşama ve temsil etme noktasındaki pek çok problemimiz çözülmüş olacaktır.

Burada Hıristiyanların Hz. İsa(a.s)'ı sadece bir hususta örnek alışlarından dolayı günümüzde ulaştıkları merhaleyi hatırlatmak isteriz. Özellikle Batı'daki "iş ahlâkı" anlayışı Hz. İsa'ya dayanmaktadır. Şahsi tespitlerimize göre O, çocukluk yıllarında marangoz Yusuf'un yanında çalışmaktadır. İş arkadaşları işten kaytarırken, o kendini işine olanca ciddiyetiyle vermektedir. Hatta arkadaşları zaman zaman Hz. İsa'yı ekmekleriyle oynamaması için ikaz da ederler. İkaz sebepleri ise şudur: Hz. İsa tek başına üç kişinin taşıdığı yükü taşıırken, arkadaşları bir doğramayı iki kişi

---

⁵ Muvatta, Kelam 19, (2, 990).

götürmektedir. Hal böyle olunca bir haftada bitebilecek bir iş, bir günde bitebilmektedir. Hz. İsa, arkadaşlarına cevaben, ben sizin kaç tane taşıdığınıza bakmıyorum, ancak yediğim ekmeğin helal olabilmesi için gücüm kaç tane keresteyi kaldırmaya yetiyorsa o kadarını taşımak istiyorum. Gücümün yettiğinden az taşırsam kazancımın haram olacağını düşünüyorum. Siz bana bakmayın diyerek arkadaşlarını teselli de etmeyi ihmal etmemiştir.⁶ Kanaatim o dur ki, bugünkü batının bilhassa iş ahlâkında ilerlemiş olması, bu örnek davranışın kendi hayatlarında tatbik imkânı bulmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü Hıristiyanlar, Hz. İsa'nın, çevresindeki insanlara iyi örnek olmak için asla amaçsız bir şekilde boş yere zaman harcamadığına inanmaktadır. Dolayısıyla onların önderi İsa, boşa zaman hiç geçirmemiştir. Ayrıca Mesih İsa'nın, çocukluğunda ve gençliğinde çalışırken akıl ve bedenen de kendisini geliştirdiğine inanılmaktadır. O, çalışırken fiziksel güçlerini rasgele kullanmamış, görevini her an en iyi bir şekilde ifa edebilmek için onları sağlıklı bir şekilde korumuştur. İş yerinde çalışırken kendi işini özenle ve dikkatle yapmaya çalışmıştır. O, karakter bakımından olduğu gibi işçilik açısından da müntesiplerine kusursuz bir örnek olmuştur.⁷ Dolayısıyla o, kendi örnek iş hayatıyla, çalışkan olmanın, insanların görevi olduğunu ve bunun onurlu bir iş olduğunu da öğretmiştir. Ayrıca insanların işlerini zevkle ve özenle yapmalarının önemini de kendi hayatıyla örneklemiştir.

Gelelim günümüzdeki Müslümanların durumuna, yukarıda da peygamber efendimizin bütün hayatının bizler için çok kıymetli örnekleri ihtiva ettiği, hangisini kendimize örnek alırsak alalım bizi kurtarabileceğini ifade ettik. Bu cümleden olarak hiç olmazsa onun ümmetleri olarak da bizlerde "eminlik" sıfatının bulunması iktiza eder. Bırakın Müslümanların birbirine güvensizliğini, bilakis bütün insanların bizden emin ve emniyette olabilmesi gerekir. Demek ki, en öncelikli vazifemiz O'nun bu özelliğini tatbik etmek olmalıdır. Kimsenin kimseye güvenmediği, itimat etmediği bir toplumda huzur ve emniyetten söz edilemez. İstanbul örneğini hatırlatmak isterim. Resmi kayıtlara göre 450 bin sicilli hırsızın yaşadığı bir şehir haline gelmiş. Yolda yürürken elinizdeki, cebinizdeki kıymetli eşyaların başına ne geleceği bilinmiyor. Hatta görsel medyaya yansıdığı kadarıyla bilhassa bayanların çantalarını alabilmek için hayatlarına bile kastedilmektedir. Bir üniversiteli gencin sadece cep telefonunu

⁶ Bkz. White, Ellen Gould, Der Eine-Jesusus Cristus (The Desire of Ages), Advent-Verlag, Hamburg, Ohne Jahr, s. 39-41.

⁷ Bkz. White, a.g.e., s. 41-42; 61-63.

almak için hareket halindeki trenden atılışı hala unutulmuş da değildir. Bütün bu olup bitenlerden şu sonuca varmak mümkündür: Her şeyi güvenlik tedbirleri ve kolluk güçleriyle halledebilmek mümkün değildir. Öncelikle vicdanlara hükmedecek olan terbiye ve eğitimi vermek gerekir. Bunun için de biçilmiş kaftan Hz. Peygamberimizin örnek şahsiyetidir. Son zamanlarda bilhassa batılıların tesiriyle yegâne kaynağın Kutsal kitap olduğu, onun dışında hiçbir kaynak ve rehberin olmadığı anlayışı ilahiyatçılar arasında yaygınlaşmaya başladı. Bu bağlamda da Hz. Peygamber'e, yalın, sıradan bir insan rolü biçilmeye başladı. Batı anlayış ve yaklaşım doğru olabilir. Şöyle ki onlar yegâne kaynağın Kutsal kitap olduğunu ve kitaba dönmenin gerektiğini savunmaktadır. Malum olduğu üzere Hıristiyan inancı yüzyıllar süren bir oluşum evresi geçirmiştir ve bu yaklaşım kendi içerisinde mantıklı olabilir. Bu püriten yaklaşımı İslam'a veya onun yüce peygamberine uygulamaya kalkışmak, her şeyden önce dine zarar vermek demektir. Peygamberin baypas edildiği bir İslam, tıpkı batının Hıristiyanlığı gibi kupkuru bir din olur. Buna çok dikkat edilmesi, batıdan ithal fikirlerle dini şekillendirmeye kalkışılmaması gerekir. En basiti, dinin tek kaynağı olarak sadece Kur'an görülmeye veya gösterilemeye kalkılırsa, din yozlaştırılmış olur. Sonuç olarak biz diyoruz ki, Peygamber efendimiz ilahlaştırılmadığı (hâşâ), sevgide de Allah sever gibi sevilmedi sürece, yani kendisine Allah denmediği müddetçe, ona hangi tazimi yapsak yeridir ve hakkıdır. Bu hakkı insanların elinden almaya çalışmak ise en büyük haksızlık ve zulümdür.

Sabırla beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.